

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF LANGS DE INDUSTRIEWEG TE BERINGEN

VERSLAG VAN RESULTATEN

ABO Archeologische Rapporten 495

Rapport opgemaakt door: Julie Hagen en Maarten Praet

Kontichsesteenweg 38

2630 Aartselaar

juli 2017

Dossiernr. 22274.R.01

Projectcode: 2017G244

Aartselaar

COLOFON

Titel

Archeologische evaluatie van het bodemarchief aan de Industrieweg te Beringen

Auteurs

Julie Hagen en Maarten Praet

Projectnummer

- 22274 (intern)
- 2017G244 (Agentschap Onroerend Erfgoed)

Plaats en Datum

Aartselaar, juli 2017

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 495

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Template

Versies		
Versie	Datum	Status
v0	25/07/2017	Interne draft
v1	25/07/2017	Externe draft / definitieve versie
v2	25/07/2017	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Jan Coenaerts
Business Unit Manager	Toon Moeskops
Kwaliteitscontrole	Jan Coenaerts
Director	Didier Reyns/Patrick Hambach

INHOUD

DEEL 1	Verslag van Resultaten	6
1	Inleiding	6
1.1	Thesaurus	6
1.2	Samenvatting	6
1.3	Administratieve gegevens	7
1.4	Wettelijk kader	7
1.5	Onderzoeksopdracht	8
2	Aard van de bedreiging	11
2.1	Bestaande toestand	11
2.2	Toekomstige toestand	12
3	Assessmentrapport: Landschappelijke analyse	13
3.1	Topografische situering	13
3.2	Bodemkundige situering	15
4	Assessmentrapport: archeologische voorkennis	19
4.1	Inventarissen onroerend erfgoed	19
4.2	Cartografische Bronnen	21
4.3	Recente landschapsveranderingen	24
5	Besluit en samenvatting	26
6	Kwaliteitscontrole en ondertekening	27
7	Bibliografie	28
7.1	Literaire bronnen	28

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Luchtfoto (grootschalige winteropnamen, kleur, 2013-2015) met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)	8
Figuur 2: Ligging studiegebied (GRB) met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)	9
Figuur 3: Kadasterkaart met aanduiding van het studiegebied (rode cirkel) (Cadgis 2017)	10
Figuur 4: Huidige situatie aangeduid op orthofoto (blauw) (Geopunt 2017)	11
Figuur 5: Huidige situatie aangeduid op een orthofoto met aanduiding zone van ontbossing (Opdrachtgever 2017)	12
Figuur 6: Details topografische kaart met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)	13
Figuur 7: Digitaal Terreinmodel (1m) met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)	14
Figuur 8: Gedigitaliseerde bodemkaart (1:20.000) met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)	15
Figuur 9: Orthofoto met geplaatste boringen (groen) op het studiegebied (blauw) door de Rijksdienst voor Grondonderzoeken in 1976 (Geopunt 2017)	16
Figuur 10: Grondonderzoek uitgevoerd door BurgesGeoconsult ter hoogte van percelen 191D en 243E (Opdrachtgever 2017)	18
Figuur 11: Orthofoto van het studiegebied (blauw) met aanduiding van beschermde erfgoed relictten (oranje) (Geopunt 2017)	19
Figuur 12: Alle CAI-meldingen binnen een straal van 1km (Geoportaal 2017)	20
Figuur 13: Ferrariskaart met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)	21
Figuur 14: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)	22
Figuur 15: Vandermaelenkaart (1846-1854) met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)	23
Figuur 16: Orthofoto (1971-panchromatisch) met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)	24
Figuur 17: Orthofoto (1979-1990) met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)	25
Figuur 18: Orthofoto (grootschalige winteropnamen, kleur 2013-2015) met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)	25

DEEL 1 VERSLAG VAN RESULTATEN

1 INLEIDING

1.1 THESAURUS

Bureauonderzoek, Beringen, industriezone, ontbossing, nota met beperkte samenstelling.

1.2 SAMENVATTING

Naar aanleiding van een geplande ontbossing tussen de Industrieweg en de Scheepvaartstraat te Beringen werd door ABO nv een bureaustudie uitgevoerd. Het potentieel tot kennisvermeerdering is nihil voor het studiegebied op basis van onderstaande argumenten:

- 1) De geringe diepte van de geplande bodemingrepen (40 à 60 cm) raakt mogelijke archeologische lagen niet.
- 2) De bovenste lagen (tot -3.25 mMV) bestaan uit geroerde grond die werd aangevoerd tijdens de aanleg van het Albertkanaal, de Paalse Plas en het verleggen van de Winterbeek. Bijgevolg is er geen bodemarchief aanwezig of zal dit zeer sterk verstoord zijn.
- 3) De zeer beperkte aanwezigheid van reeds gekende archeologie in de regio (enkel CAI ID 161024 en ID 207319 op ca. 950m afstand) duidt op een laag archeologisch potentieel. Dit wordt bevestigd door de cartografische bronnen die steeds een nat en onbebouwd gebied weergeven.
- 4) De landschappelijke analyse toont aan dat het studiegebied in een zeer natte, laaggelegen omgeving is gelegen met overstromingsgevaar. Dit is absoluut niet preferentieel noch voor bewoning, noch voor landbouw.
- 5) De sterke vervuiling van de Winterbeek zorgt voor onwenselijke werkomstandigheden.

Bijgevolg is het potentieel tot kennisvermeerdering nihil en wordt er geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd.

1.3 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode	Onroerend Erfgoed: 2017G244
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	ABO nv
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2016/000167
Naam + adres studiegebied	
- straat + nr.:	Industrieweg zn
- postcode :	3580
- fusiegemeente :	Beringen
- land :	België
Lambertcoördinaten (EPSG:31370)	Bounding Box: xMin,yMin: 206677.80,195550.39 xMax,yMax: 207132.21,196015.82
Kadaster	
- Gemeente :	Beringen
- Afdeling :	2
- Sectie :	A
- Percelen :	223C
Onderzoekstermijn	Juli 2017
Thesauri	Bureauonderzoek, Beringen, ontbossing, nota-light

1.4 WETTELIJK KADER

Dit onderzoek kwam tot stand naar aanleiding van een geplande ontbossing en beplanting ter hoogte van het perceel 223C te Beringen (afdeling 2; Sectie A). De oppervlakte van het studiegebied is ca. 10 ha. Volgens het Onroerend Erfgoeddecreet dient er voor een perceel groter dan 5000m² en/of een bodemingreep groter dan 1000 m² binnen een archeologische zone, voorafgaand aan een bouwvergunning een archeologienota te worden opgemaakt om het archeologisch potentieel te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet). De geplande werken (i.e. ontbossing) zullen echter beperkt zijn in de diepte (maximum 40 à 60 cm) in opgehoogd terrein. Bijgevolg is er geen potentieel tot kennisvermeerdering meer mogelijk. Om deze reden betreft het hier een archeologienota met een beperkte samenstelling.

1.5 ONDERZOEKSOPDRACHT

Het onderzoek heeft drie objectieven. Ten eerste wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van de site. Daarnaast wordt nagegaan welke bewaring we kunnen verwachten van deze archeologische resten. Ten derde wordt nagegaan wat de impact van de geplande ingreep in de bodem zal zijn op deze resten.

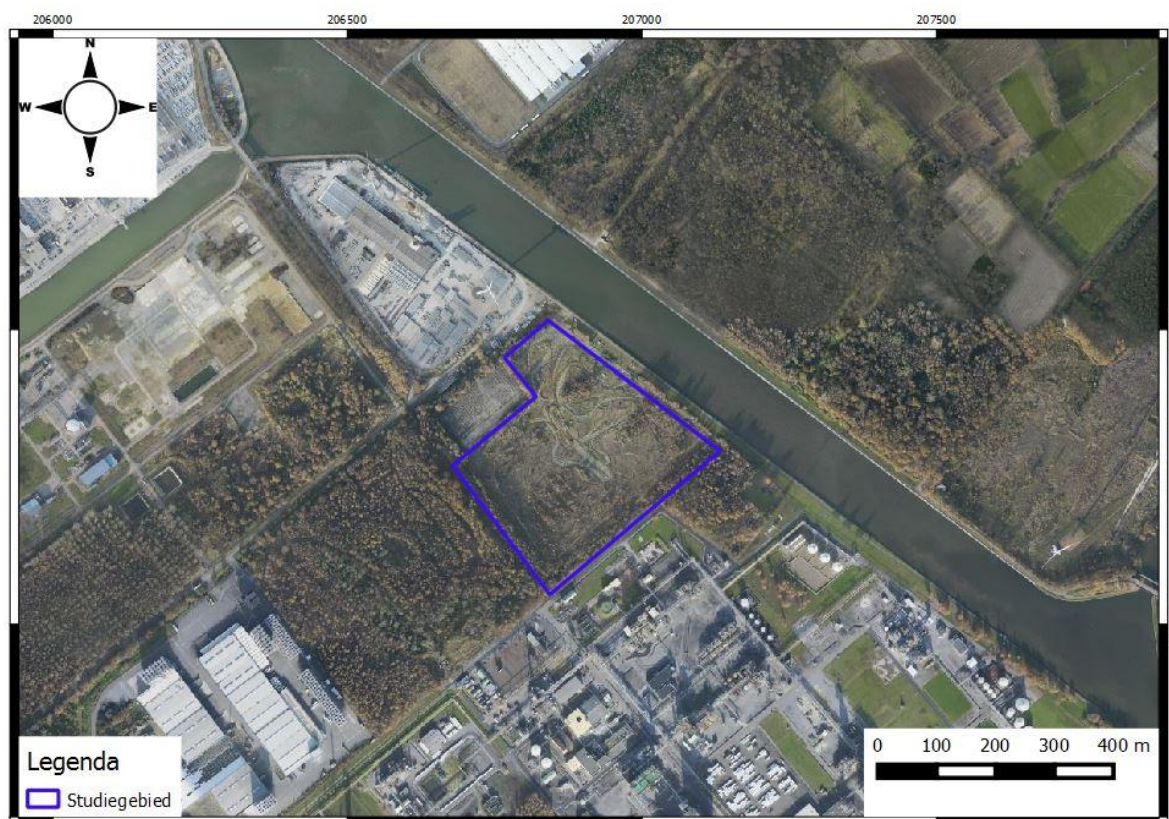
De gegevens voor deze analyse worden gehaald uit bestaande en ontsloten landschappelijke, bouwkundige en archeologische inventarissen en kaarten in combinatie met de plannen geleverd door de opdrachtgever. Op basis van de resultaten van dit onderzoek zal een advies worden geformuleerd voor eventueel archeologisch vervolgonderzoek; in situ bewaring of vrijgave van het terrein.

1.5.1 GEPLANDE WERKEN

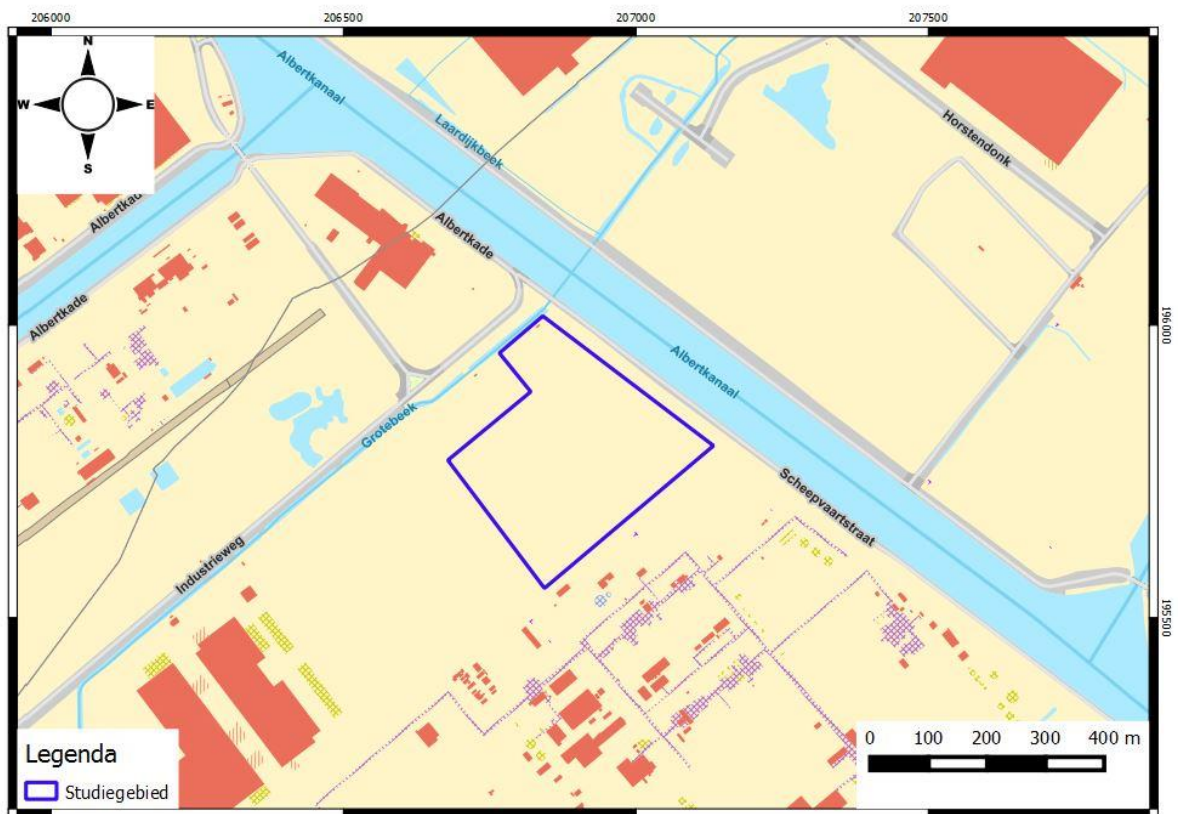
Naar aanleiding van de ontbossing ter hoogte van de omgeving tussen de Industrieweg en de Scheepvaartstraat te Beringen heeft ABO nv een bureaustudie uitgevoerd in het kader van de opmaak van een archeologienota. Bij de ontbossing en planting zullen beperkte bodemingrepen plaatsvinden waarbij het eventueel aanwezige archeologische bodemarchief verstoord zou kunnen worden. Dit zal verder besproken worden in hoofdstuk 2.

1.5.2 AFBAKENING STUDIEGEBIED

Het studiegebied beperkt zich tot de perceelsgrenzen van 223C tussen de Industrieweg en Scheepvaartstraat te Beringen.

Figuur 1: Luchtfoto (grootschalige winteropnamen, kleur, 2013-2015) met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)

Figuur 2: Ligging studiegebied (GRB) met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)

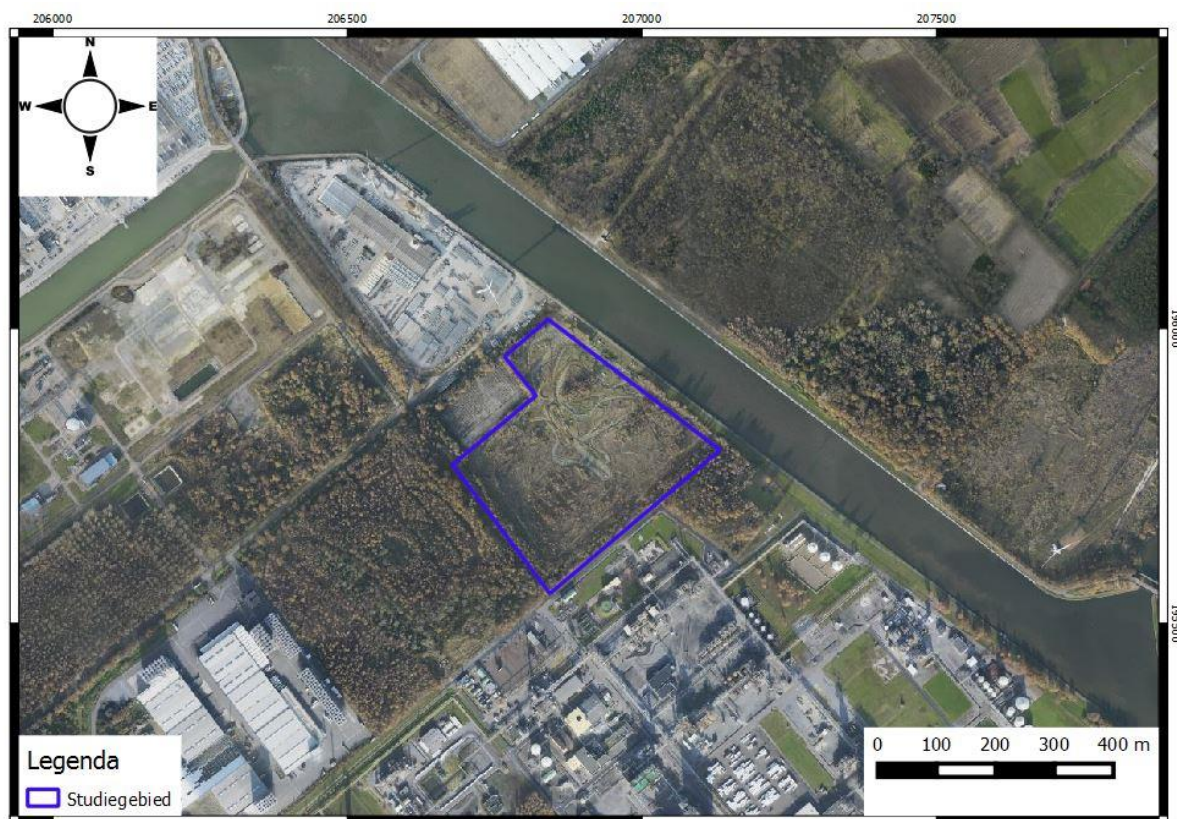

Figuur 3: Kadasterkaart met aanduiding van het studiegebied (rode cirkel) (Cadgis 2017)

2 AARD VAN DE BEDREIGING

2.1 BESTAANDE TOESTAND

Het studiegebied is gelegen binnen een half bebost gebied in een industriezone nabij het Albertkanaal. Een grondonderzoek, dat werd uitgevoerd in 1976 door het Rijksinstituut voor Grondmechanica, toonde aan de hand van verscheidene boringen aan dat het gebied tot maximaal 3,25m is opgespoten en dus aanzienlijk opgehoogd is. Een ander onderzoek onder leiding van Burges Geoconsult in opdracht van de initiatiefnemer, wees uit dat de bodem van de aansluitende percelen ten zuiden van het huidige studiegebied geroerd en opgehoogd zijn. Vermoedelijk werd bij de aanleg van het Albertkanaal of de Paalse Plas opgespoten zand gedumpt op deze locatie.

Figuur 4: Huidige situatie aangeduid op orthofoto (blauw) (Geopunt 2017)

2.2 TOEKOMSTIGE TOESTAND

Een groot deel van het studiegebied zal ontbost worden, waarbij alle struikgewassen en bomen zullen verwijderd worden. Na de voorgaande actie, zal er 6cm compost homogeen over het besproken terrein opgevoerd worden. De inwerking van de compost zal door middel van een bosfrees tot 40 a 60cm in de grond ingewerkt worden, waarbij er boven een grasmengsel wordt gestrooid. Een laatste fase omvat de plaatsing van een fysieke barrière of een raster met een hoogte van ca. 180cm, zodat de net geplante grassen en dergelijke beschermd blijven. De geringe diepte van de bodemingrepen blijft beperkt tot reeds geroerde grond en verstoord bijgevolg het bodemarchief niet (cf. 3.2.2).

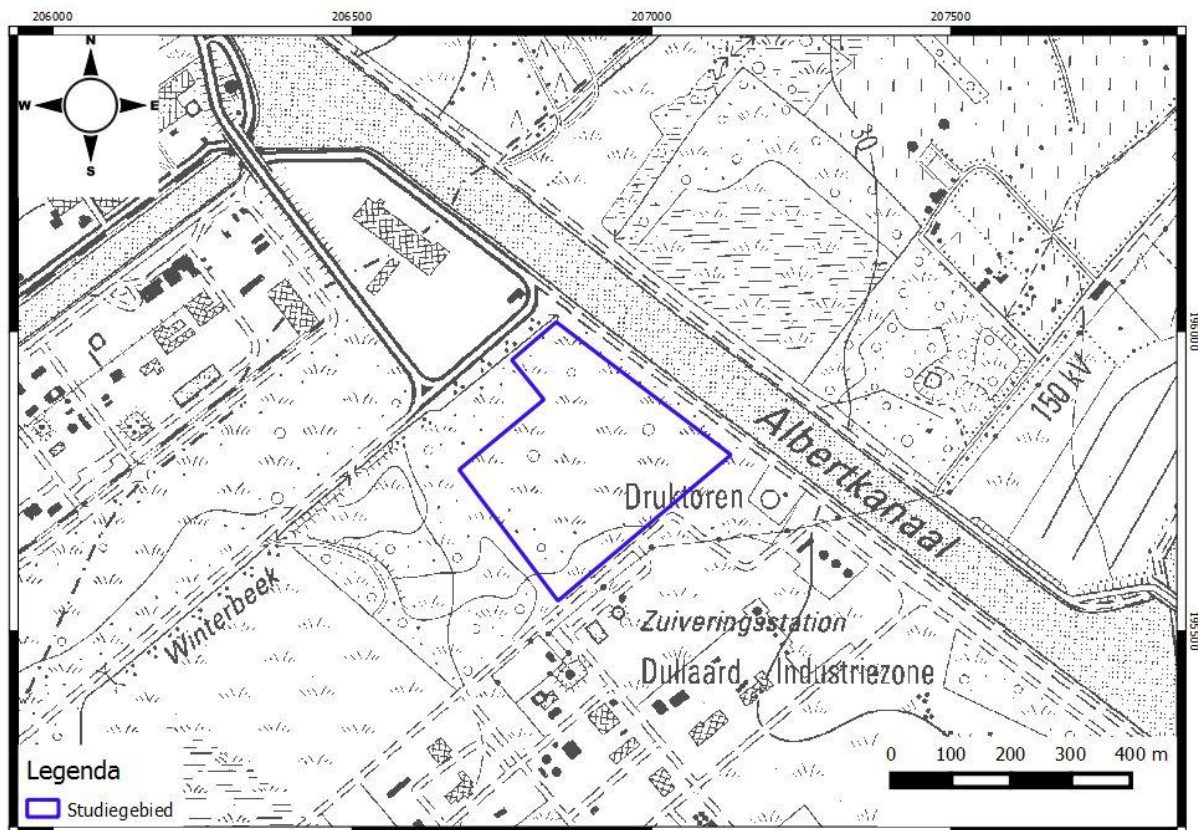
Figuur 5: Huidige situatie aangeduid op een orthofoto met aanduiding zone van ontbossing (Opdrachtgever 2017)

3 ASSESSMENTRAPPORT: LANDSCHAPPELIJKE ANALYSE

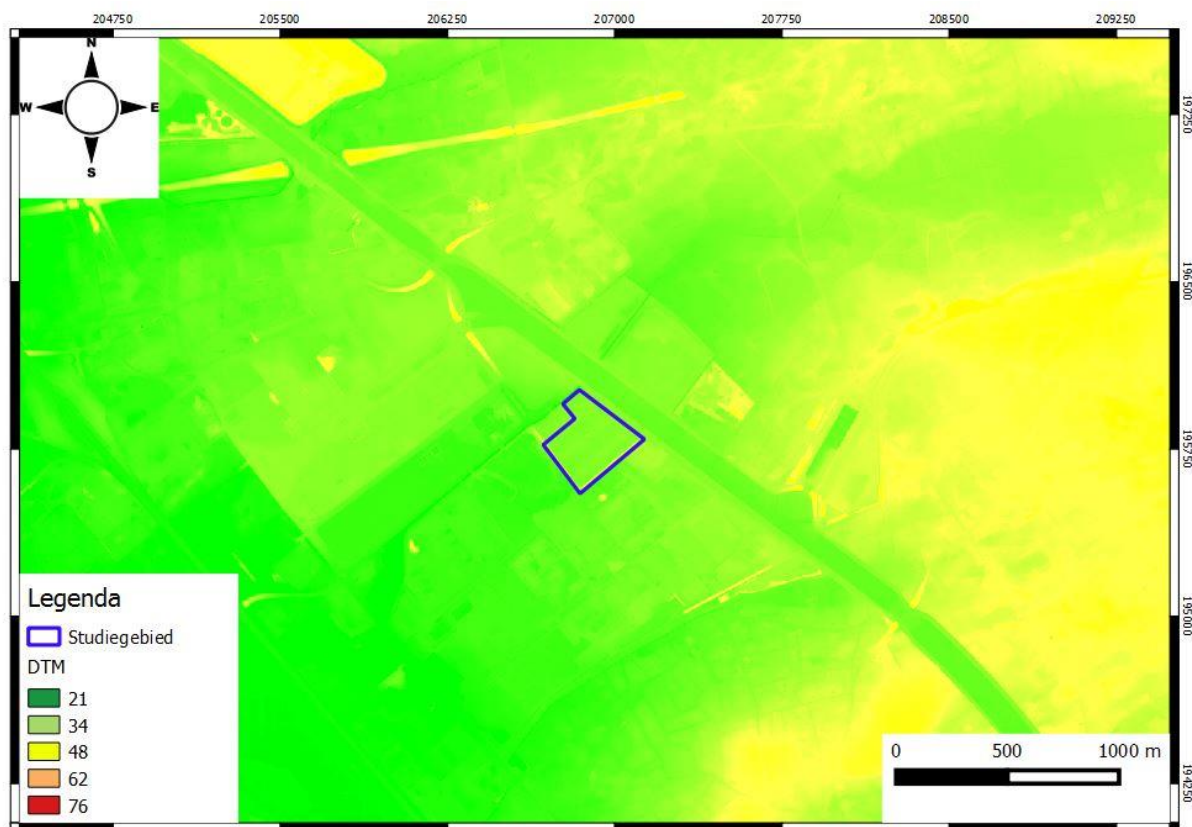
3.1 TOPOGRAFISCHE SITUERING

3.1.1 TOPOGRAFIE

De site is gelegen in een industriezone vlak ten westen van het Albertkanaal te Beringen. Het studiegebied is gedeeltelijk bedekt met een recent spontaan ontstaan bos. Het terrein bevindt zich in een laaggelegen overstromingsgebied, net ten zuiden van de Winterbeek. De Winterbeek is sterk vervuild (radium en cadmium) vanwege de industrie (Onroerend erfgoed 2017).

Figuur 6: Details topografische kaart met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)

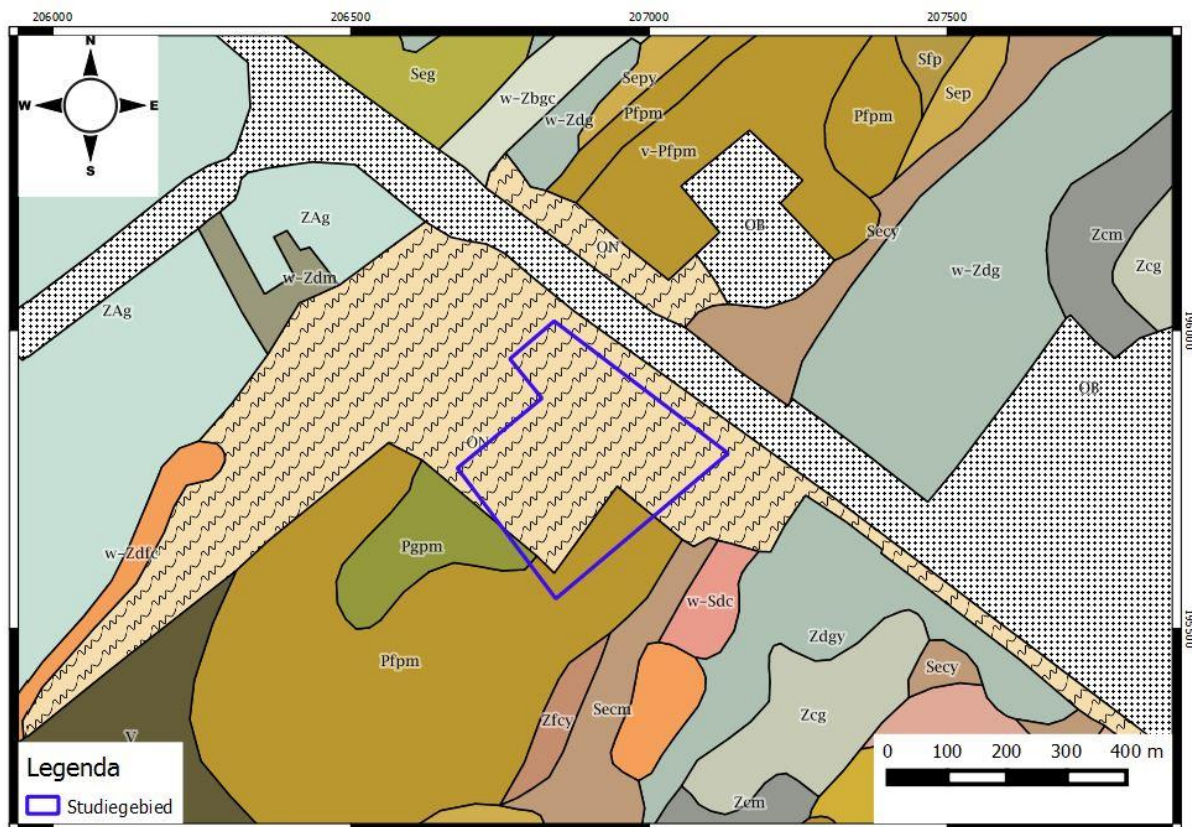

Figuur 7: Digitaal Terreinmodel (1m) met eenduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)

3.2 BODEMKUNDIGE SITUERING

3.2.1 BODEMKAARTEN

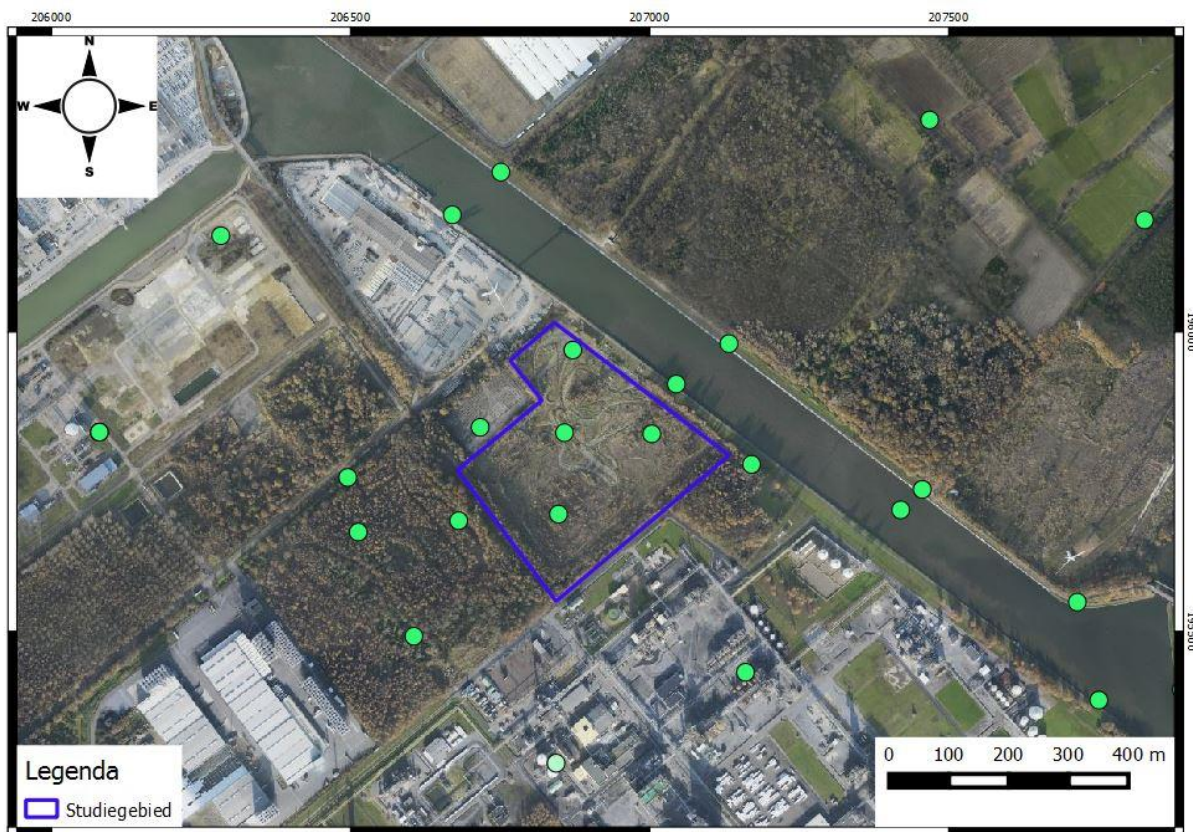
Het studiegebied is gedeeltelijk gelegen op een uiterst natte zandleembodem en opgehoogd terrein. De uiterste natte zandleembodems (**Pgpm en Pfpm**) hebben geen profielontwikkeling vanwege hun grote wateroverlast. In de winter worden ze overstroomd en ook in de zomer zijn ze nog steeds vochtig. Bijgevolg zijn deze bodemtypes erg ongeschikt voor akkerland of tuinbouw. Het grootste gedeelte van het studiegebied is gelegen op **ON**. Bij opgehoogde terreinen (**ON**) wordt het bodemprofiel sterk gewijzigd of vernietigd door het ingrijpen van de mens. Bijgevolg zal het bodemarchief volledig verstoord zijn en is de kans op het aantreffen van archeologische sporen en/of structuren zeer beperkt.

Figuur 8: Gedigitaliseerde bodemkaart (1:20.000) met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)

3.2.2 GRONDONDERZOEK

In 1976 werd er een bodemonderzoek uitgevoerd door het Rijksinstituut voor Grondmechanica, waarbij er een aantal lepelboringen op het besproken studiegebied werden uitgezet. Aan de hand van de resultaten, kan er geconcludeerd worden dat het noordelijke en oostelijke gedeelte tot ca. 3,25m werden opgespoten en het zuidelijke gedeelte tot ca. 1,75m. Dit impliceert een aanzienlijke ophoging van het gehele gebied, waardoor het bodemarchief van verstoring gevrijwaard zal blijven tijdens de uitvoering van de toekomstige werken.

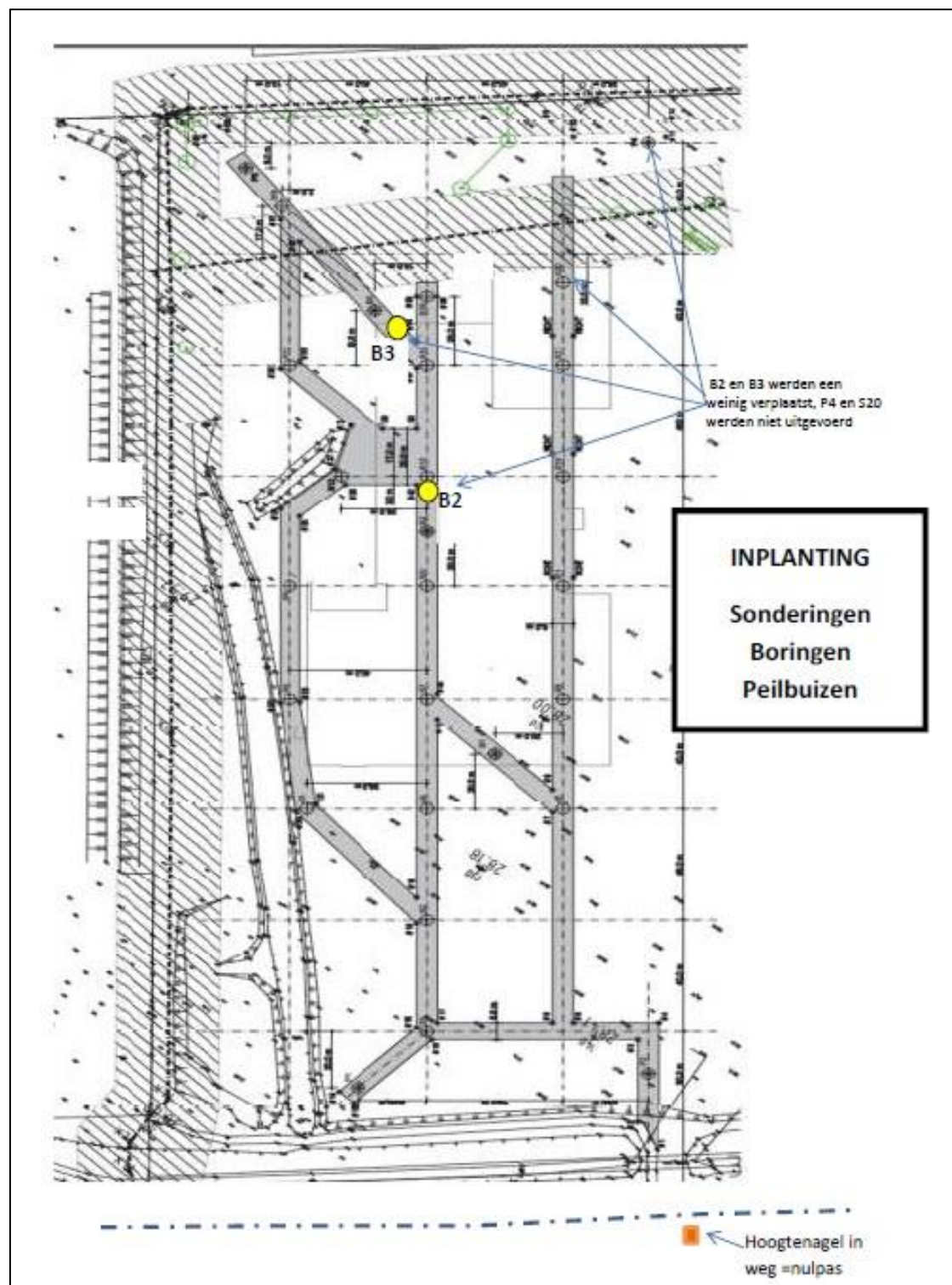

Figuur 9: Orthofoto met geplaatste boringen (groen) op het studiegebied (blauw) door de Rijksdienst voor Grondonderzoeken in 1976 (Geopunt 2017)

In 2013 werd een grondonderzoek uitgevoerd door Burges Geoconsult op de aansluitende percelen ten zuiden van het studiegebied (191D en 243E). Hierbij werden sonderingen en boringen uitgevoerd, waarbij er volgende vaststellingen werden gedaan:

- 1) Door de aanleg van pijpleidingen en graafwerkzaamheden is het noordelijke, oostelijke en zuidelijke deel van het terrein opgehoogd. Dit is gerelateerd aan het verleggen van de Winterbeek. In het zuidelijke deel van het terrein is de grond minstens 1m opgehoogd.
- 2) Het is een *waterziek* gebied.
- 3) Er ontbreekt een echte bodem. De bovenste lagen bestaan namelijk uit geel-okker of geelgroen zand. Het is geroerde grond – vermoedelijk opgespoten zand dat tijdens de aanleg van het Albertkanaal of van de Paalse Plas werd gedumpt ter hoogte van het studiegebied. Deze laag is tot 1.2m dik.
- 4) Onder de geroerde grond is een alluviale kleilaag gelegen die door de Winterbeek werd afgezet.

Mogelijk hebben deze bovenstaande bevindingen rechtstreekse betrekking tot huidig besproken studiegebied, doordat het net grenst aan de perceel 223C.

Figuur 10: Grondonderzoek uitgevoerd door BurgesGeoconsult ter hoogte van percelen 191D en 243E (Opdrachtgever 2017)

4 ASSESSMENTRAPPORT: ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

4.1 INVENTARISSEN ONROEREND ERFGOED

4.1.1 BOUWKUNDIG ERFGOED

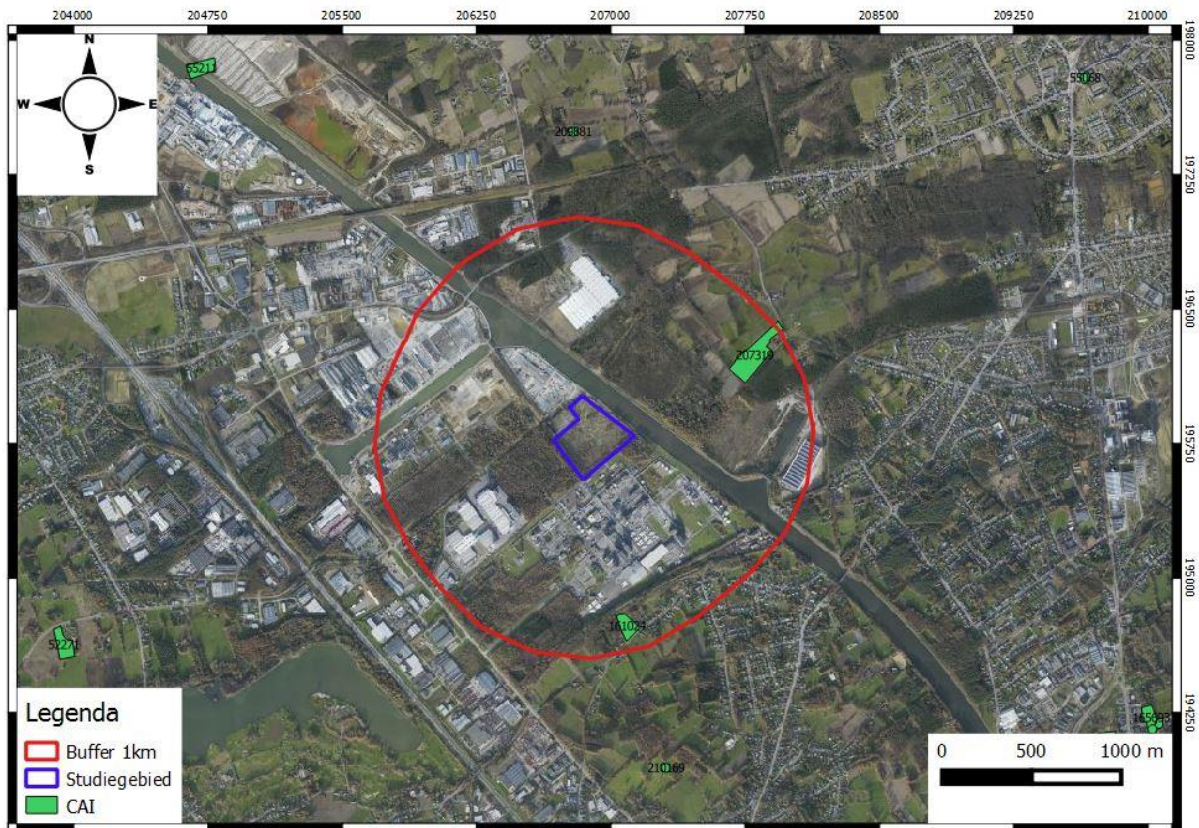
Figuur 11: Orthofoto van het studiegebied (blauw) met aanduiding van beschermd erfgoed relict (oranje) (Geopunt 2017)

Er is slechts één vastgesteld relict aangetroffen binnen een straal van 1km t.o.v. het studiegebied. Dit relict (ID: 200567) bevindt zich aan de Olmsesteenweg op ca. 950 meter ten oosten van het plangebied en omvat een haven dat omstreeks het Interbellum is opgericht.

4.1.2 WERELDOORLOG RELICTEN

Er zijn geen wereldoorlog relictten binnen een straal van 1km van het studiegebied.

4.1.3 CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS (CAI)

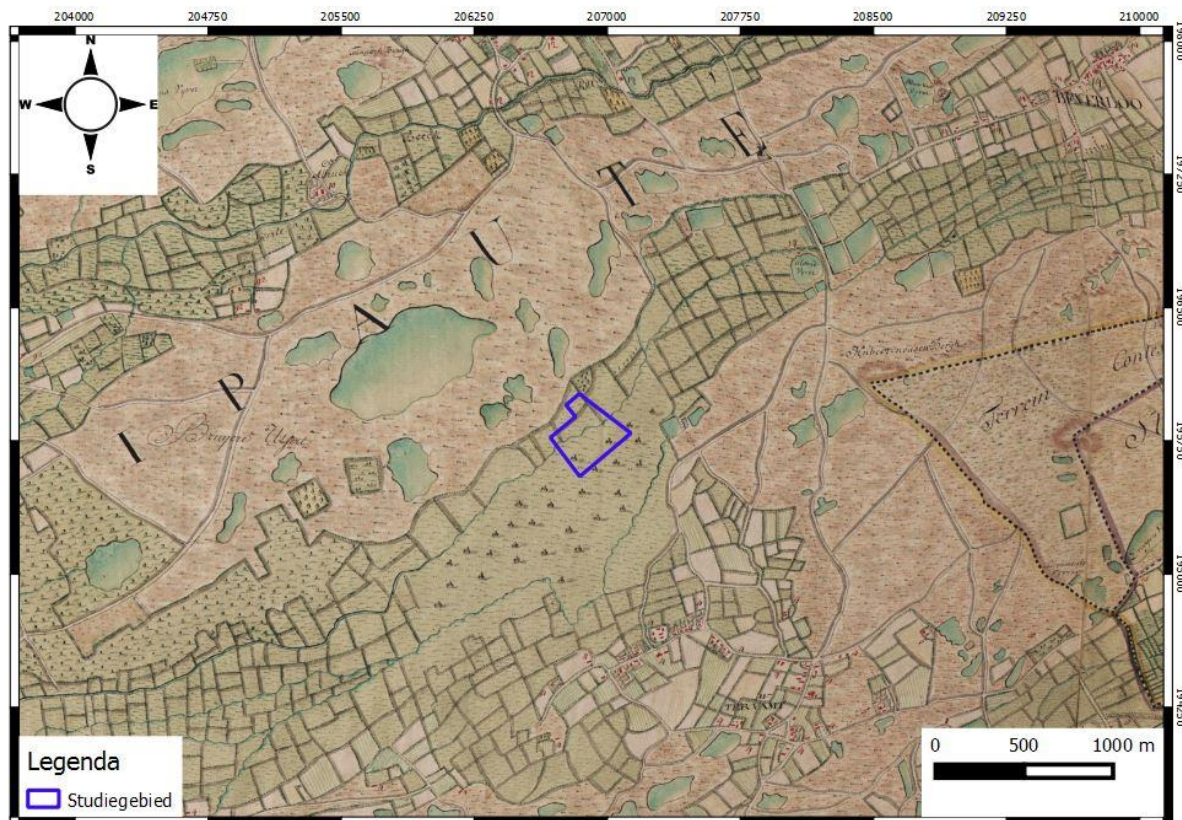
Figuur 12: Alle CAI-meldingen binnen een straal van 1km (Geoportaal 2017)

- ID 161024
 - De Oude Tervanterschans is een 18de-eeuwse schans die reeds verdwenen is op de Ferrariskaart en situeert zich op ca. 970 meter ten zuiden van het plangebied.
- ID 207319
 - Losse vondst van lithisch materiaal uit het Mesolithicum en bevindt zich op ca. 950 meter ten noordoosten van het studiegebied aan de Lossingstraat.

4.2 CARTOGRAFISCHE BRONNEN

4.2.1 FERRARISKAART (CA. 1770- 1778)

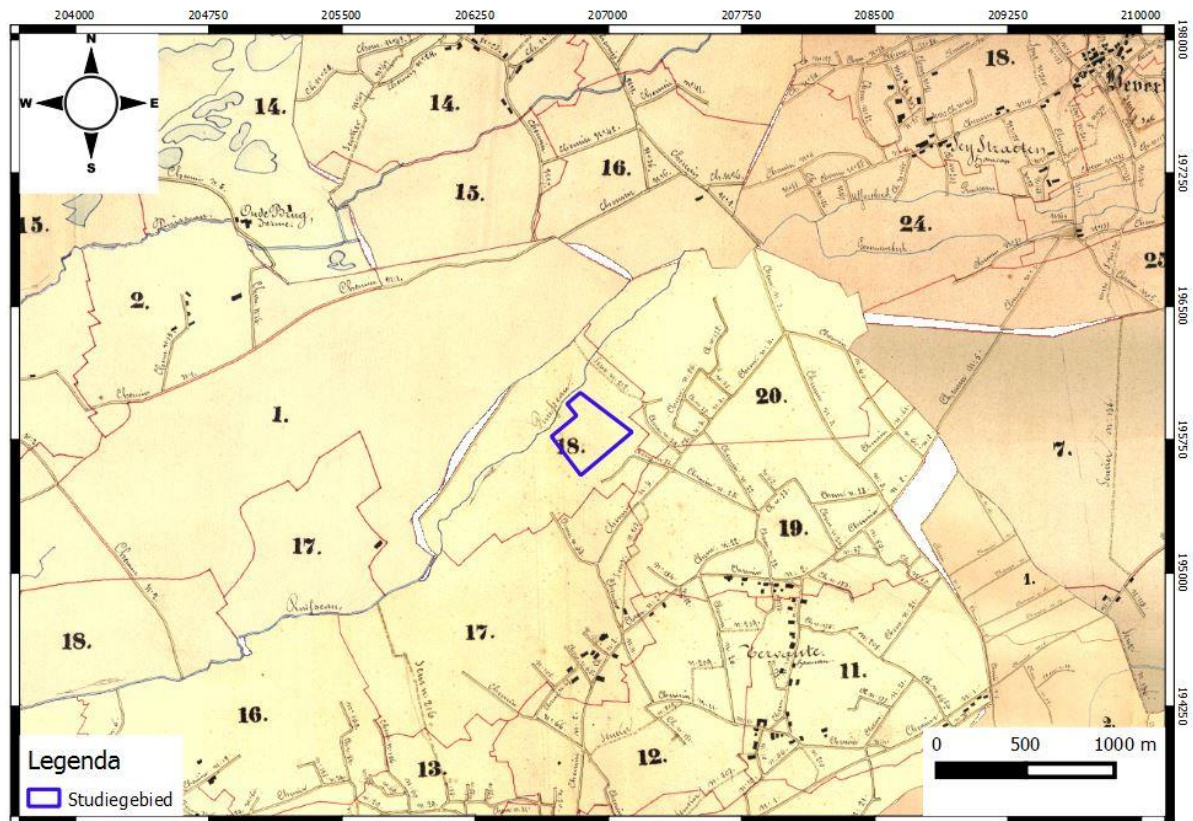
Op de Ferrariskaart is het studiegebied gelegen in een nat heidegebied. Een waterloop doorkruist het studiegebied volgens een zuidwest-noordoost-as. Deze waterloop is op de huidige topografische kaart aangeduid als de Winterbeek. Er is geen bebouwing in de nabije omgeving. Dit toont aan dat de omgeving van het studiegebied noch voor landbouw noch voor bewoning wenselijk was.

Figuur 13: Ferrariskaart met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)

4.2.2 ATLAS DER BUURTWEGEN (CA. 1840)

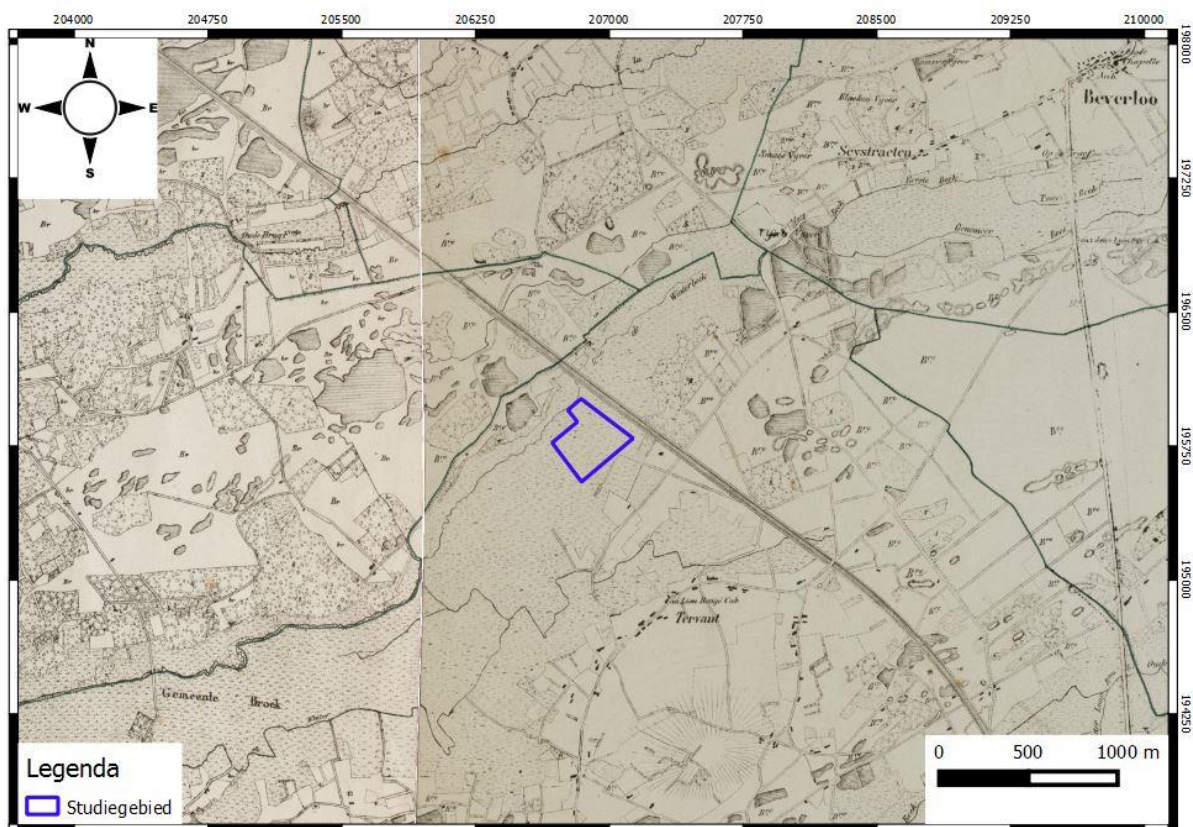
De Atlas der Buurtwegen geeft de Winterbeek weer die ook zichtbaar was op de Ferrariskaart, hoewel deze nu noordelijker is gelegen. Verder zijn er enkele wegen aangelegd ten zuiden en ten oosten van het studiegebied.

Figuur 14: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)

4.2.3 VANDERMAELENKAART (CA. 1846-1854)

De Vandermaelenkaart geeft de aanleg van het Albertkanaal weer in het noordoosten. Verder blijft de situatie quasi hetzelfde: het studiegebied is in een natte onbebouwde omgeving gelegen waarbij de Winterbeek het studiegebied in het noorden doorkruist.

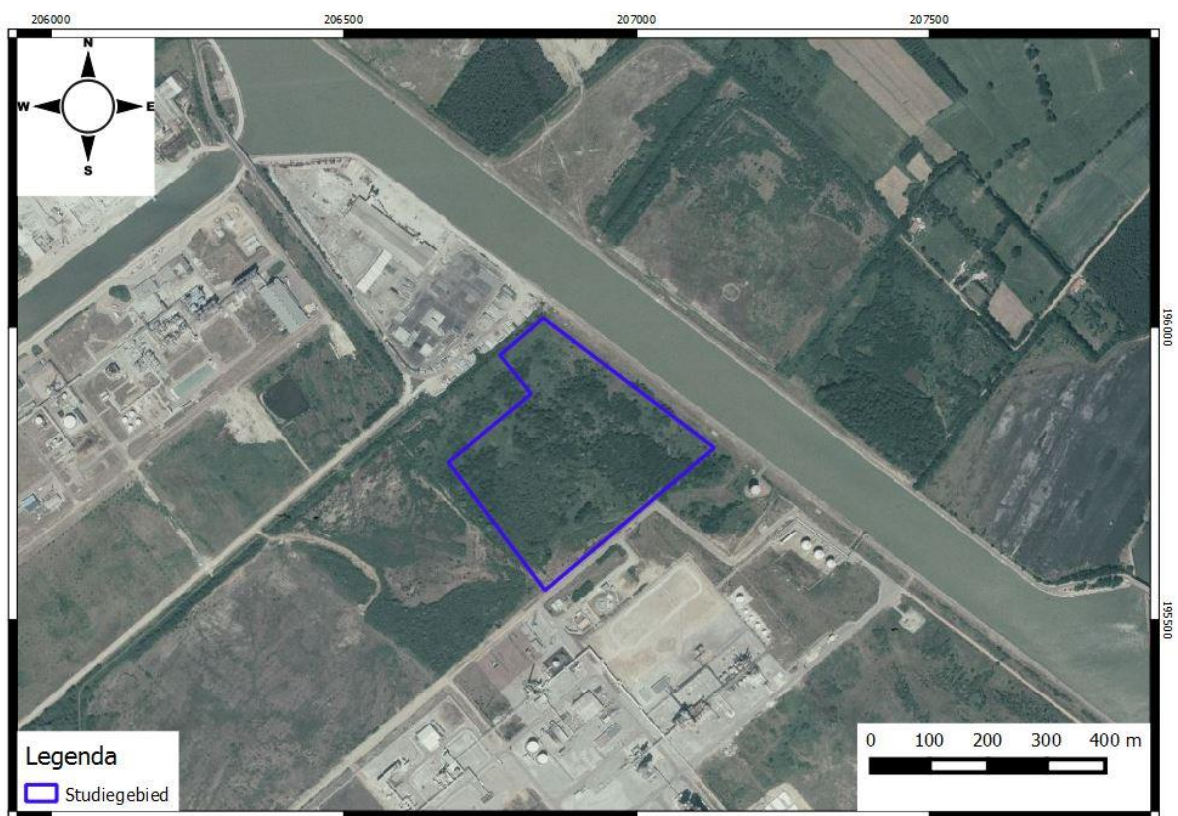
Figuur 15: Vandermaelenkaart (1846-1854) met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)

4.3 RECENTE LANDSCHAPSVERANDERINGEN

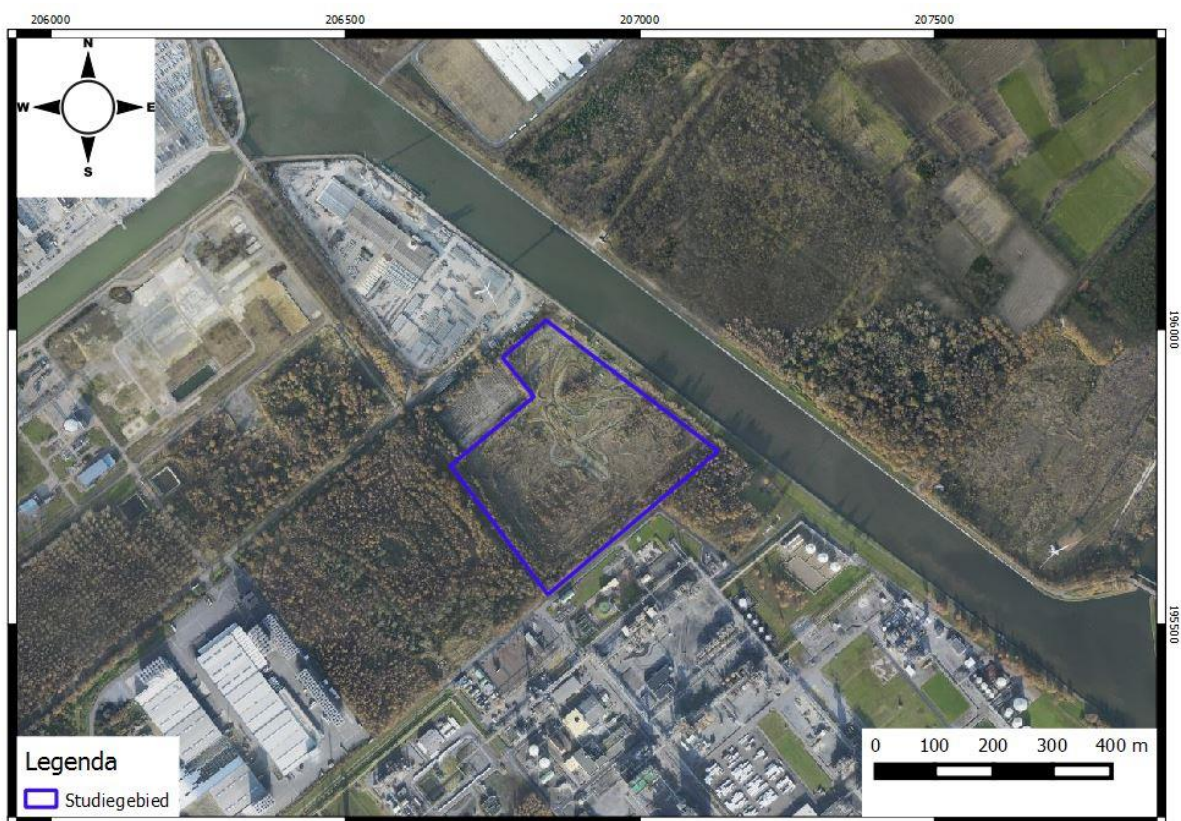
De luchtfoto van 1971 toont een grootschalige nivellering van het gebied aan. Bijgevolg zijn er geen enkele structuren zichtbaar. Daarnaast is ook de waterloop ten noorden van het studiegebied verdwenen. Naar het einde van de 20ste eeuw toe wordt een groenzone aangelegd ter hoogte van het studiegebied. Verder wordt er een industriezone ontwikkeld ten noorden en ten zuiden van het studiegebied. Deze evolutie zet zich verder tot de huidige situatie. Zo wordt een loofbos aangeplant ter hoogte van het studiegebied, met ten westen ervan een uitbreiding van de industriezone.

Figuur 16: Orthofoto (1971-panchromatisch) met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)

Figuur 17: Orthofoto (1979-1990) met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)

Figuur 18: Orthofoto (grootschalige winteropnamen, kleur 2013-2015) met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)

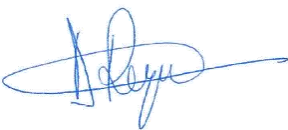
5 BESLUIT EN SAMENVATTING

Naar aanleiding van een geplande ontbossing en aanplanting tussen de Industrieweg en de Scheepvaartstraat te Beringen, werd door ABO nv een bureaustudie uitgevoerd. Het potentieel tot kennisvermeerdering is nihil voor het studiegebied op basis van onderstaande argumenten:

- 1) De geringe diepte van de geplande bodemingrepen (40 à 60 cm) raakt mogelijke archeologische lagen niet.
- 2) De bovenste lagen (tot -3,25 mMV) bestaan uit geroerde grond die werd aangevoerd tijdens de aanleg van het Albertkanaal, de Paalse Plas en het verleggen van de Winterbeek. Bijgevolg is er geen bodemarchief aanwezig of zal dit zeer sterk verstoord zijn.
- 3) De zeer beperkte aanwezigheid van reeds gekende archeologie in de regio (enkel CAI ID 161024 en ID 207319 op ca. 950m afstand) duidt op een laag archeologisch potentieel. Dit wordt bevestigd door de cartografische bronnen die steeds een nat, onbebouwd gebied weergeven.
- 4) De landschappelijke analyse toont aan dat het studiegebied in een zeer natte, laaggelegen omgeving is gelegen met overstromingsgevaar. Dit is absoluut niet preferentieel noch voor bewoning, noch voor landbouw.
- 5) De sterke vervuiling van de Winterbeek zorgt voor onwenselijke werkomstandigheden.

Bijgevolg is het potentieel tot kennisvermeerdering nihil en wordt er geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd.

6 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Didier Reyns	Director		26 juli 2017
Patrick Hambach	Director		26 juli 2017
Toon Moeskops	Business Unit Manager		26 juli 2017
Jan Coenaerts	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		26 juli 2017

7 BIBLIOGRAFIE

7.1 LITERAIRE BRONNEN

CadGIS 2016: Kadasterkaarten [online], http://ccff-test1.minfin.be/cadgisweb/?local=nl_BE (geraadpleegd op 26 juli 2017).

Centrale Archeologische Inventaris: CAI 2017

DOV Vlaanderen Bodemverkenner 2017: Topografische kaarten [online], <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage> (geraadpleegd op 26 juli 2017)

Geopunt Vlaanderen 2017: Basiskaarten (Luchtfoto 2015, Stratenplan) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 26 juli 2017).

Geopunt Vlaanderen 2017: Historische kaarten (Ferraris, Atlas van Buurtwegen, Vandermaelen, Popp) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 26 juli 2017).

Geopunt Vlaanderen 2017: Bodem kaarten (Bodemtypes, Bodemgebruik, Bodemerosie, WRB Soil Units, Tertiaire formaties, Quartaire formaties) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 26 juli 2017).

Inventaris bouwkundige Erfgoed: IBE 2017

Nationaal Geografisch Instituut (NGI): Topografische kaart (1:10.000), [Online], www.ngi.be (geraadpleegd op 26 juli 2017).

Van Ranst E & Sys C., 2000, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaarten van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Laboratorium voor bodemkunde, Universiteit Gent, Gent

.

